

Chvála posvátného prostoru

PhDr. Petr Nesvadba, CSc.

Povšimněme si důslednosti, s níž antické řecké, ale i římské a poté evropské středověké myšlení usilovaly dát věcem (světu, životu, lidské duši i společenství lidí v obci) **tvar**. Řecké myšlení bylo přímo proslulé svým usilováním o „**logos**“, kýžený opak **chaosu**; z těchto myšlenkových zdrojů bere ostatně svůj zdroj i klasické filosofické pojetí pravdy jakožto „**alétheia**“ (odhalování skrytého). Položme si otázku: není zmíněná **tendence k ztvárňování (jakožto „zmocňování se“)** a následnému (**pojmovému i kulturnímu**) **zestejňování (univerzalizaci)** skrytou „červenou nití“ kolektivního nevědomí lidstva, pouze se „vynořující“ v rozmanitých archetypálních vzorcích specifických lidských kultur?

Východiskem takto nasměrované úvahy by nám mohlo být konstatování M. Eliadeho o bytostné potřebě **archaických společností**, vést přísnou **hranici mezi prostorem sakrálním a prostorem profánním**, tj. mezi tím, co je kultivované, **uspořádané** (posvěcené zásahem vyšších, božských sil), a tím, co je nekultivované, **neuspořádané** („obyčejné“). Podle hluboce zakořeněného přesvědčení archaického člověka „to první je ‘Svět’ (přesněji ‘naš svět’), Kosmos; to druhé již není kosmos, nýbrž jakýsi ‘jiný svět’, prostor, který je cizí, chaotický, obydlený strašidly, démony, ‘cizinci’ (kteří jsou ostatně připodobňováni démonům a duším zemřelých).“

Zmíněný hlubinný pocit, tušení – ba přímo **metafyzická jistota** – archaického myšlení se pochopitelně promítly do strategie **expanze**, dobývání - a tudíž „**zestejňování**“ - jakožto jediného legitimního způsobu, jak „**zrušit cizost**“, resp. „negovat jinakost“. Eliade píše: „Neznámé, cizí, neosídlené území (neosídlené znamená často: ‘našimi’ neosídlené) participuje dosud na nestálé a zárodečné modalitě ‘Chaosu’. Tím, že člověk určité území zabere, ale především tím, že se na něm usadí, promění je symbolicky prostřednictvím rituálního zopakování kosmogonie v Kosmos.“

Patrně jsme se dotkli jednoho z **prazákladních zdrojů náboženské víry**. Karel Skalický, když identifikuje složky **náboženské potřeby**, používá řady výrazů, jež (ve svém souhrnu a z různých úhlů pohledu) směřují k jednomu a témuž - k rozpoznání klíčového významu, který pro (archaického, ale i moderního) člověka hrají takové hodnoty, jako: jistota, zaštitěnost, bezpečí, zázemí, orientace, smysl, řád, očistění... Ano, zde, **v této hlubinné potřebě lidského sebezakotvení (a současně sebezahovávání) tkví předpoklady onoho tíhnutí k neustálému ztvárňování daného**.

Tradiční člověk si vskutku nedokázal vůbec představit, že by se jeho život odehrával jen v prostoru profánním, bez možnosti sdílet i jiný – podstatnější (a dokonce skutečnější!) prostor: ten, jenž je **otevřený vzhůru**, tvoří onu fundamentální **vertikálu** naší zakotvenosti ve světě, zaručuje přelom, bránu k vytouženému „Jinému“. Každé, byť sebenepatrnější konání ve světě ve zdejšímu má totiž **smysl** jen v případě, že je svého druhu nápodobou božského vzoru, následováním Logu! Což k této zkušenosti neodkazují i nejrozmanitější **kryptonáboženské projevy současného „moderního“ člověka?**

Klíčovým ztělesněním transcendentní symboliky byl vždy v první řadě **chrám**. Od starověku po současnost, bez ohledu na specifičnost náboženské doktríny či kultu, byl a je chrám výronem „prazkušenosti“ posvátného prostoru, je **pozemským odleskem božského řádu**. Ať je nečistota ve zdejšímu prostoru jakákoli, svět je neustále **očisťován**, ba **obnovován** svátostnou čistotou chrámu! Chvalme proto i my náš svatostánek, který má svoji tvář materiální, ale i duchovní – je nejen „společenstvím zdí“, ale hlavně společenstvím ducha a v Duchu – společenstvím žití, rozmlouvání, prožívání, myšlení a bohublého konání. I on, byť maličký, je **schránou Úmluvy...**